

Ríša: JEDNOBUNKOVCE (Monocytozoa, protysta, protozoa)

heterotrónne jednobunkovce – PRVOKY

- zaraďujú sa medzi živočíšne organizmy
- ich telo tvorí , ktorá vykonáva všetky základné životné funkcie
- za určitých podmienok sa mení na pohlavnú bunku s polovičným počtom chromozómov, ktorá potom umožňuje pohlavné rozmnožovanie
- sú viditeľné len pod mikroskopom

Stavba tela

- **Povrch tela:** tenká blana – *pelikula*, niektoré majú schránky
- **Organely pohybu:** panôžky - slúžia na meňavkovitý pohyb
bičik (bičikovce)
brvy (nálevníky)

- **Prijímanie potravy:** procesom osmózy, kinocytózy, fagocytózy

Prvky majú bunkové ústa – hltan – tráviaca vakuola - bunkový anus

- **Rozmnožovanie:** a.) pohlavne (kopuláciou) b.) nepohlavne – delením
- rozpadom

VÝSKYT:

- vodné prostredie
- v živých organizmoch - parazitické organizmy - vyvolávajú početné ochorenia živočíchov a človeka

Majú schopnosť prežívať nepriaznivé podmienky v podobe cysty alebo spóry.

Cysty – u voľne žijúcich jednobunkovcov , je v nich uzavretá len 1 bunka

Spóry – u parazitických druhoch, z 1 bunky rozpadom vzniká viac nových jedincov

SYSTÉM: rozdeľujú sa na **9 kmeňov**, z nich najdôležitejšie sú:

Meňavkobičkovce (Sarcomastigophora), Výtrusovce (Apicomplexa), Nálevníky (Ciliophora)

1.Kmeň: Meňavkobičkovce

- pohyb panôžkami alebo bičikmi (1 alebo viac bičíkov)
- **podkmene:** **Bičikovce** a **Koreňonožce** – nadtrieda: meňavkovce – meňavky
- dierkavce
- nadtrieda: nitkonožce – mrežovce
- slncovky

Podkmeň: **BIČÍKOVCE**:

- stratili zelené farbivo a vyživujú sa heterotrófne
- voľne žijúce druhy: žijú hlavne v organicky veľmi znečistených vodách – sú indikátory znečistených vôd

Medzi parazitické druhy: **trypanozóma spavičná** - spôsobuje spavú nemoc (rozšírená v tropickej Afrike)

- žije v krvi živočíchov a na človeka ju prenáša mucha tse-tse
- z krvi postupne napáda nervovú sústavu, vyvoláva únavu, človek upadá do letargie pripomínajúcej spánok
- ak sa choroba nelieči, človek umiera

Podkmeň: **KOREŇONOŽCE**

- žijú vo všetkých vodných biotopoch aj v pôde, vytvárajú panôžky

nadtrieda: **Meňavkovce** : Meňavky-najznámejší zástupca: **meňavka veľká** – vyskytuje sa vo vodách rôznych typov, **meňavka črevná** – neškodný druh, žije v čreve, **meňavka červienková**- patrí medzi parazitické druhy, - žije v 2 formách : neškodnej (živí sa baktériami) a pri oslabení organizmu sa mení na agresívnu formu – napáda črevný epitel, spôsobuje krvácanie do čreva a hnačky

Kmeň: VÝTRUSOVCE

- parazitické druhy (vyvolávajú rôzne ochorenia živočíchov a človeka)
- majú vyvinutý aparát na prichytávanie sa na bunky epitelov hostiteľa resp. na preniknutie do vnútra
- majú vyvinuté zložité vývinové cykly, kde sa strieda nepohlavné a pohlavné rozmnožovanie
- 3 triedy: Gregaríny, Kokcídie, krvinovky

Trieda: Gregaríny žijú v čreve a v telových dutinách bezstavovcov, sú to mimobunkové parazity, v tele švábov žije **gregarina švábia** – pri šváboch

Trieda: Kokcídie vnútrobunkové parazity článkonožcov a stavovcov

Kokcidia pečňová spôsobuje ochorenie kokcidióza (pri zajacoch a králikoch)

- napáda bunky epitelov čreva a žlčových ciest
- **Toxoplazma** - napáda človeka, vyvoláva ochorenie prejavujúce sa horúčkami
  - po prekonaní ochorenia sa získa trvalá imunita, ochorenie je nebezpečné pre tehotné ženy (dochádza k poškodeniu plodu a častým potratom), rezervoárom ochorenia sú rôzne domáce zvieratá (mačky, holuby)
  - nebezpečné pre tehotné ženy, spôsobuje poškodenie plodu, potraty

Trieda: Krvinovky - parazitujú v rôznych epiteloch hostiteľa

Zástupca: Maláριοvec -pôvodca jednej z najrozšírenejších chorôb – Malárie, vyskytuje sa hlavne v tropických oblastiach, prenášačom je komár maláριοvý, obrana: ničenie prenášačov preventívne užívanie liekov

Kmeň: NÁLEVNÍKY

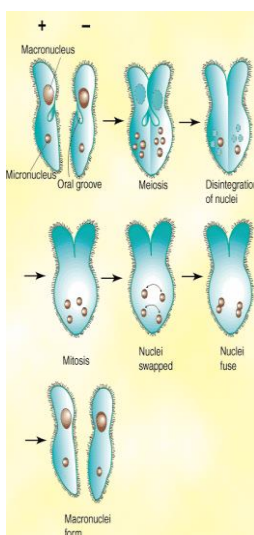
- veľká skupina voľne žijúcich prvokov
- bunka je pokrytá brvami
- majú bunkové ústa, bunkový hltan, tráviacu a pulzujúcu vakuolu a bunkový anus
- živia sa hlavne baktériami, ale aj riasami a mnohé druhy sú dravé
- podieľajú sa na samočistení vody
- sú rozšírené vo všetkých typoch vôd
- majú 2 jadrá:

veľké – riadi metabolizmus bunky

malé – zúčastňuje sa na osobitnom

spôsobe pohlavného rozmnožovania

- = konjugácii (bunky sa k sebe prikladajú bunkovými ústami, veľké jadro sa rozpadá a malé sa redukčne delí, pričom vznikne pohyblivá a stacionárna časť, pohyblivé časti si bunky vymenia, jadrá sa oddelia, aj bunky sa oddelia a začnú sa deliť?)

zástupca: Črievička končistá

